

Előterjesztés
a Balaton 2020-ig tartó
Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója
megvalósulásáról, monitoring feladatai teljesítéséről

A **Balaton Fejlesztési Tanács** 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében elkészült **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek** azzal a céllal, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségek időbeli és területi összehasonlító elemzések által valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. Ennek megfelelően 2010 óta folyamatosan szerepel ezen feladat elvégzése a BFT éves munkaterveiben.

A döntéstámogató munka elvégzését a Tanács munkaszervezete, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft végzi.

A döntés nyomán végzett szakmai munka során **90 térségleíró indikátor** került meghatározásra, amelyek az adott témakörökben nagy szakmai tapasztalattal rendelkező külső szakértők bevonásával kerültek specifikálásra. A specifikáció nyomán az indikátorok száma a kezdeti nagyságrendhez képest újabb indikátorokkal egészült ki, miközben más, adatok hiányában előállíthatatlan, esetleg csak nagy költséggel előállítható, vagy nehezen ellenőrizhető adattartalmú indikátorok a szakértők javaslata és a BFT döntése nyomán kikerültek a rendszeres monitoringra javasolt indikátorok listájából. A megfogalmazott szakértői javaslatokat a BFT 2011. május 19-i ülésén hagyta jóvá.

A monitoring indikátorok 2014. évi elemzését a Kft. elvégezte, melyet „A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi monitoringja 2014” című tanulmány mutat be. A tanulmány az előterjesztés mellékletét képezi.

A tanulmány szöveges formában mutatja be és elemzi az egyes mutatók változását. További háttérinformációk, a mutatók számszerű adatait bemutató adatbázisok, adatsorok a Kft. társadalomtudományi kutatócsoportjánál elérhetőek.

A Balaton térségi monitoring a területi monitoring rendszerről alkotott **kormányrendeletben - 37/2010. (II. 26.)** - foglaltakkal összhangban készült.

Az elkészült monitoring tanulmány összegzése

A Balaton fejlesztési monitoring a legfontosabb gazdasági, társadalmi, közlekedési, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján éves rendszerességgel készülő beszámoló jelentés azzal a céllal, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségek időbeli és területi összehasonlító elemzések által valós idejű információkat tárjon a döntéshozók elé.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) területére vetített, az országos átlag arányában kifejezett egy lakosra jutó települési gazdasági erő (TGE) hosszú időtávban egyre mérséklődő mértékű, mely körülmény a Balaton térségének fokozatos gazdasági pozícióvesztését jelenti. A pozícióvesztés a Budapest nélküli vidéki átlaghoz képest is markánsan kifejeződik. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) és az Új Széchenyi Terv (ÚSZT) keretében 2007 és 2014.12.04. között összesen 2718 projekt esetében ítélték meg támogatást a BKÜ települései számára, amellyel összesen 271.043.918.334 forint megítélt támogatásban részesültek, ez az azonos időre vetített teljes országos nagyságrend 2,6%-a. A kifizetett források alapján az egy

főre jutó kifizetett támogatások aránya KÖZOP nélkül az országos átlagnak csupán csak 84%-a. A térség gazdasági pozícióvesztése értelemszerű összefüggésben áll a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet turisztikai versenyképességének gyengülésével. Egyre kevesebb a külföldi, és több a belföldi vendég, mindez az eltöltött vendégéjszakák csökkenésével társul, ami az átlagos tartózkodási idő mérséklődését is eredményezi. Az átlagos tartózkodási idő csökkenésével párhuzamosan a jövedelmezőség terén is módosulás figyelhető meg. A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe a munkanélküliség ciklusok ingadozásainak függvényében változó.

A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ingadozásait a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki. Az üdülőkörzet foglalkoztatottsági, munkanélküliségi helyzetét, ahogyan azt országosan is, az elmúlt évben működésbe lépett közmunka-közfoglalkoztatási program pozitív irányban befolyásolja, ami által a munkanélküliségi-foglalkoztatottsági ingadozások negatív maximum értékei jelentősen mérséklődnek.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek. A népesség élve születés és halálozás (természetes népességváltozás) egyenlege a lakosság nagymértékű öregedésével társul. A népességfogyatkozás várható mértékében az üdülőkörzet népessége mégsem csökken. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összhatásában pozitív egyenlegével magyarázható.

Az üdülőkörzet kistérségi HDI (Human Development Index) indexe továbbra is jelentős fejlettségi különbségekre mutat rá. Országos átlag feletti HDI index a Balaton térségének északkeleti súlypontján jelenik meg, Balatonfüred, Balatonalmádi, Veszprém kistérségek metszeteiben, az üdülőkörzet alapvetően kedvezőtlen HDI mutatói Somogy megyei kistérségeket körvonalaznak.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a Balaton térségében az elmúlt másfél-két évtizedben számottevő közúti, illetve jelenleg is tartó módon, komoly vasúti hálózat fejlesztés zajlik le. A vasúti közlekedésfejlesztési megoldásoknak köszönhetően jelentősen gyorsulhat a vonatközlekedés, azaz rövidülhetnek a menetidők, javulnak a vasúti közlekedés minőségi feltételei.

Az üdülőkörzet legnagyobb természeti értéke a Balaton. A tó vízminőségének alakulása hosszú évek óta kedvező, a vízminőség jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is.

Az üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája alapvetően rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüzemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése egyelőre továbbra is csak részlegesen megoldott kérdés.

Indikátorok módosítása

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére készülő területi monitoring tevékenység indikátorrendszerének módosítását javasoljuk az alábbiak szerint:

Javasolt új indikátorok	Indoklás
Népsűrűség	Az állandó lakosság területhasználatának alakulását mérni képes változó, könnyen elérhető, és kiszámolható pontos adatforrással
Életkor szerkezeti változások, öregedés, születéskor várható élettartam	A népesség demográfiai és szociológiai minőségének alakulását követni képes változók. Az adatok elérhető, számítási módszer rendelkezésre áll.
Elkövetés helye szerint regisztrált bűncselekmények ezer lakosra vetített száma	A régió közbiztonságának alakulását hivatott nyomon követni.
Bűnelkövetők ezer lakosra vetített száma az elkövető lakóhelye szerint	
A Balaton vízszintjének alakulása	A klímaváltozás miatt felértékelődő jelentőségű adat, könnyen elérhető, pontos forrással.
Elhagyásra javasolt indikátor	
Önkormányzati segélyezésben részesülők aránya	Nem áll rendelkezésre a számítás elvégzéséhez szükséges adat
Módosításra javasolt indikátor	
Pályakezdő munkanélküliek aránya	A korábbi számítási metódus a 18-25 év közötti lakosság számot alkalmazta, de ez a lakosság szám nem válogatható le TeIR, vagy T-STAR adatbázisból. Javasolt új lakosság szám kategória: 18-29 éves népesség

BKÜ területi tőke alapú fejlesztési monitoringja

A területpolitikát a mérhető gazdasági tényezőkön túl a térségek természeti-környezeti, társadalmi jellemzői is jelentősen befolyásolják, és a globális kapcsolatokban, akár a versenyben, az egyes térségek ezekre a tényezőkre is építenek a sikeresség érdekében. Az 1990-es évek végén írták le a kutatók, hogy az országok, régiók közötti területi fejlettségi, fejlődési különbségeket a gazdasági adottságok önmagukban nem magyarázzák, az eltérések hátterében természeti és társadalmi okok is feltételezhetők. Így született meg a 2000-es évek elején a területi tőke (territorial capital) fogalma és mérésének különböző módszertanai, amelyek egy komplex szemlélet révén (a materiális javak mellett az immateriális javak mérésével, modellbe emelésével) kívánják magyarázni az egyes térségek helyzetét, fejlődését, és a térségek közötti különbségeket, a térségek közötti kapcsolatokat, akár a geopolitikai viszonyokat. A területi tőke paradigmájának elterjedéséhez az egyik alapot az OECD egy 2001-es tanulmánya jelentette.

A területi tőke eszköztárának alkalmazása Nyugat-Európában nem csak tudományos célokat szolgál, hanem a politikai döntéshozatal összefüggéseiben a térségi gazdasági folyamatok monitorozásának egyre elismertebb eszköze. Célunk lehet, hogy a hazai viszonyokra adaptáljunk egy olyan modell-szerűen alkalmazható rendszert, amely korszerű szemlélettel újítja meg a magyar szakpolitika eszközeit. A modell kidolgozásának kísérleteit a Balaton térségében (BKÜ) végezhetjük el, ahol évek óta zajlik a terület természeti, társadalmi, gazdasági adottságainak feltárása, a területi folyamatok elemzése, és ezek alapján területfejlesztési koncepciók, stratégiák kidolgozása, részben megvalósítása. Széles körű

adatbázisok, különböző kutatási anyagok, kiépült kutatási rendszer áll helyben rendelkezésre a regionális területi tőke kutatásának pilot-jához.

Mivel a módszer egy adott térség egy adott időpontban jellemző állapotát egyetlen integrált (gazdasági, társadalmi, környezeti, infrastrukturális tematikát is tartalmazó) mutatóban képes megjeleníteni, nagy előnye, hogy minden eddigi eljáráshoz képest egyszerűbb és szemléletesebb, vagyis felhasználó barát, a döntéshozók kezébe könnyen áttekinthető modell adható.

Siófok, 2015. május 8.

Balatoni Integrációs Kft.

Készítette: Társadalomtudományi kutatócsoport

Határozati javaslat

...../2015. (05.15.) BFT határozat

A Balaton Fejlesztési Tanács a Balaton térségi fejlesztési monitoringjáról szóló előterjesztést megtárgyalta és az alábbi határozatot hozta:

1./ A Tanács a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2014. évi területi monitoringjáról szóló tájékoztatót megtárgyalta és elfogadja.

2./ A Balaton Fejlesztési Tanács a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területére készülő területi monitoring tevékenység indikátorrendszerét az alábbiak szerint módosítja:

- Javasolt új indikátorok
  - Népsűrűség
  - Életkor szerkezeti változások, öregedés, születéskor várható élettartam
  - Elkövetés helye szerint regisztrált bűncselekmények ezer lakosra vetített száma
  - Bűnelkövetők ezer lakosra vetített száma az elkövető lakóhelye szerint
  - A Balaton vízszintjének alakulása
- Elhagyásra javasolt indikátor
  - Önkormányzati segélyezésben részesülők aránya
- Módosításra javasolt indikátor
  - Pályakezdő munkanélküliek aránya

3./ A Balaton Fejlesztési Tanács felhatalmazza a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft-t, hogy végezzenek elemzéseket a BKÜ területi tőke alapú fejlesztési monitoringjának elkészítésére, és annak alakulásáról számoljon be a Tanács 2016. évi első ülésén.

Felelős: Dr. Molnár Gábor ügyvezető

Határidő: azonnal